

A nagyfülű denevér (*Myotis bechsteini*) élőhelytípusairól

About the Habitat Types of Bechstein's Bat (*Myotis bechsteini*)

A nagyfülű denevér hazánkban fokozott védeltséget élvez. Ritka fajként van számontartva. A hazai állományra vonatkozóan eddig kevés adat került publikálásra. Más európai országokban már többet tudnak a faj előfordulási viszonyairól, jellemző élőhelyeiről.

A Cseh-erdő területén előfordulási helyei a hegyek lábainál elterülő összefüggő erdők nélküli területek. Kedveli a lucfenyő monokultúrákat. SCHOBER és GRIMMBERGER [1987] nedves fenyvesekből szintén említi. Alacsonyabb fekvésű területeken bükkösökben és tölgyesekben fordul elő [SCHLAPP 1990]. Máshol főleg a ligetekkel szomszédos nyílt folyóvölgyekben él. A dombos területek kis, parkszerű erdőfoltokkal és művelt részekkel tarkított tájain fordul elő. Magasabb (900 m tengerszint felett) és hidegebb területeken nem találták meg. A nyári búvóhelyektől eltérően téli szálláshelyei összefüggő erdőségekben vannak. Ezen előfordulási helyein az eredeti kevert erdők maradványaiban, főleg bükkösökben él. Az ilyen erdőtípusok -hacsak nem szélsőségesen hideg vidéken vannak- elegendő számú megfelelő búvóhelyet biztosítanak a nagyfülű denevérek számára, táplálkozási szokásaiknak, igényeiknek is megfelelnek.

Téli szálláshelyeit vizsgálva megállapították, hogy a faj egyedei elsősorban földalatti búvóhelyeken (pl. bányavágatok, barlangok, pincék) találhatóak meg. Az ilyen búvóhelyeken a nagyfülű denevérek -többnyire magányosan vagy maximálisan három fős csoportokban- főként a földalatti üregek falán függeszekedve pihennek, de hasadékokat is elfoglalnak. Az állatok telelőhelyeikre meglehetősen későn, december közepén (egyes esetekben januárban) érkeznek, ahol viszonylag kis időt töltenek el. Már április közepére az utolsó egyed is elhagyja telelőhelyét.

Mindig a járatok legmelegebb részében húzódnak meg. Egy gyűrűzött hím példány 1981 december 30.-tól 1982. március 16.-ig tartózkodott telelőhelyén. Rendszeretlen időközönként, de mindig a levegő hőmérsékletének függvényében változtatta szálláshelyeit. A levegő hőmérséklete a Cseh-erdőn megfigyelt búvóhelyeinek mindegyikén 3,6-10,5 °C között, a levegő páratartalma 80-92% közt váltakozott. GAISLER [1970] alacsonyabb levegőhőmérsékletet (1-7°C) említi. STEBBINGS [1966] szintén alacsonyabb levegőhőmérsékletről (2 °C-ot) ír a nagyfülű denevérek hibernációja alatt, de méréseinek zöme 7,5-9,5 °C között változott, és magasabb relatív páratartalmat (97-100%) állapított meg. Az a tény, hogy hideg teleken a nagyfülű denevérek gyakrabban fordulnak elő földalatti búvóhelyeken arra utalhat, hogy a faj egyedei más típusú telelőhelyeket használnak (pl. faodvakat, mély sziklahasadékokat), amelyek csak nagyon kemény teleken válnak telelésre alkalmatlanná.

A nyár folyamán a nagyfülű denevéreket szinte kizárólag faodvakban találták meg. Egy alkalommal madárodúban is előfordult. Ezekben a búvóhelyeken magányos hímeket és vemhes nőstények kolóniáit kölykeikkel egyaránt megfigyelhették. A vemhes nőstények kolóniáiban szubadult hímeket, öreg, steril, valamint nem ivarérett nőstényeket is találtak. Általában fiatal hím példányok fordultak elő a szülőkolóniákkal együtt, egy esetben mégis leírtak ivarérett hímek szülőkolóniával együtt [SKLENAŘ 1981]

A szállások elfoglalását május 15. és augusztus 15. közt figyelték meg. Egy-egy kolónia maximálisan 27 egyedből állt. A szakirodalom nagyobb, 35 egyedből [BAUER & WALTER 1977], illetve 36 egyedből álló kolóniákat [WOLTZ 1986] is említi.

A denevérek által lakott faodvak bejárati nyílásai 2-5 m magasságban voltak a talaj felett. A kolóniákat rejtő odvas fák kivétel nélkül az erdők szélén voltak, beleértve azt is, amelyik a madároduban volt. Sušice környékén feljegyeztek egy szálláshelyváltatást, amely két, egymástól kb. 200 méterre levő faodú közt történt.

Ritkán épületben is előfordul, ahol a falon szabadon függeszkedik [SCHOBER & GRIMMBERGER 1987]. WOLTZ hasonló megfigyelésről számolt be. Szerinte a paraziták elszaporodása, a faodvak higiéniai körülményeinek romlása és az új pihenőhelyek felderítésének kényszere hozzájárul egy új, szálláshelyváltató magatartásforma kialakulásához.

Žihobce mellett megfigyelték [ČERVENÝ & BÜRGER 1989], hogy a nagyfülű denevér kolóniái olyan faodvakat foglaltak el, amelyek más időszakban más fajok, így vízi (*Myotis daubentoni*), horgasszörű (*Myotis nattereri*), szőröskarú (*Nyctalus leisleri*) és korai denevér (*Nyctalus noctula*) által voltak lakottak. A szakirodalomban van említés a nagyfülű és horgasszörű denevér, ill. a nagyfülű és vízi denevér által alkotott vegyes kolóniákról is.

A nagyfülű denevér egyedek átmeneti szállásként mind a jellemző téli szállásként használt földalatti üregekben, mind a nyári szálláshelyként használt faodvakban is előfordulnak. A földalatti szállásoknál végzett hálózások alkalmával a hímek domináltak. Nyáron vizek mellett is fogták hálóval.

Bolega Judit

Irodalom:

- BAUER, K. & W. WALTER, 1977. Bechsteinfledermaus (*Myotis bechsteini*) und Kleinabendsegler (*Nyctalus leisleri*), zwei bemerkenswerte Arten der steirischen Säugetierfauna. *Mitt. Abt. Zool. Landesmus. Joanneum*, 6 (1): 1-8.
- ČERVENÝ, J. & P. BÜRGER, 1989. Bechstein's Bat, *Myotis bechsteini* (Kuhl, 1818), in the Šumava Region. *European Bat Research 1987. Charles Univ. Press, Praha, 1989.*, 591-598.
- GAISLER, J., 1970. Remarks on the thermopreferendum of Palearctic bats in their natural habits. *Proc. 2nd Intern. Bat Res. Conf. Holl., Bijdraagen tot de dierkunde*, 40 (1): 32-36.
- SCHOBER, W. & E. GRIMMBERGER, 1987. Die Fledermäuse Europas. 222.p.
- SKLENAŘ, J., 1981. Nález netopýra velkouchého (*Myotis bechsteini*) v Nízkých Tatrách. *Biologie*, 36 (11): 1057-1059.
- STEBBINGS, R. E., 1966. Bechstein's bat, *Myotis bechsteini* in Dorset, 1960-65. *J. Zool.*, 148: 574-576.
- SCHLAPP, G., 1990. Populationdichte und Habitatansprüche der Bechsteinfledermaus *Myotis bechsteini* (Kuhl, 1818) im Steigerwald (Forstamt Ebrach). *Myotis*, 28: 39-58.
- WOLTZ, I., 1986. Wochenstuben-Quartierwechsel bei der Bechsteinfledermaus. *Z. Säugetierkunde*, 51: 65-74.